

Vec C-784/23

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

19. december 2023

Vnútroštátny súd:

Riigikohus

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

19. december 2023

Navrhovateľky v konaní o kasačnom opravnom prostriedku:

OÜ Voore Mets

AS Lemeks Põlva

Odporca v konaní o kasačnom opravnom prostriedku:

Keskkonnaamet

Predmet konania vo veci samej

Žaloba podaná spoločnosťou OÜ Voore Mets o náhradu škody spôsobenej tým, že na príkaz Keskkonnaamet (Úrad životného prostredia, Estónsko) bola zastavená ťažba dreva, a žaloba podaná spoločnosťou AS Lemeks Põlva o určenie nezákonnosti príkazov Úradu životného prostredia.

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Týmto návrhom na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 tretieho odseku ZFEÚ sa žiada o výklad článku 2, článku 5 písm. a), b) a d) a článku 9 ods. 1 písm. a) tretej zarážky smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/147/ES z 30. novembra 2009 o ochrane voľne žijúceho vtáctva (Ú. v. EÚ L 20, 2014, s. 7).

Prejudiciálne otázky

1. Môže sa článok 5 písm. a), b) a d) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/147/ES z 30. novembra 2009 o ochrane voľne žijúceho vtáctva vykladať v tom zmysle, že zákazy v ňom stanovené sa uplatňujú len v rozsahu nevyhnutnom na zachovanie populácie dotknutých druhov na úrovni, ktorá zodpovedá najmä ekologickým, vedeckým a kultúrnym požiadavkám, berúc do úvahy aj hospodárske a rekreačné požiadavky v zmysle článku 2 tejto smernice, za predpokladu, že cieľom predmetného konania nie je usmrcovanie alebo rušenie vtákov, ani ničenie alebo poškodzovanie ich hniezd alebo vajec?
2. Má sa článok 5 písm. a), b) a d) smernice 2009/147 v spojení s článkom 2 tejto smernice vykladať v tom zmysle, že konania zakázané týmito ustanoveniami počas obdobia hniezdenia vtákov sú okrem iného úmyselné vtedy, ak na základe vedeckých údajov a pozorovania jednotlivých vtákov možno predpokladať, že v lese, ktorý sa má plošne vyrúbať (holorub), hniezdi približne desať párov vtákov na hektár, pričom nebolo zistené, že na ploche ťažby dreva hniezdia jedince druhov vtákov, ktoré sú v nepriaznivom stave?
3. Má sa článok 5 písm. a), b) a d) smernice 2009/147 v spojení s článkom 2 tejto smernice vykladať v tom zmysle, že konania zakázané týmito ustanoveniami počas obdobia hniezdenia vtákov sú okrem iného úmyselné vtedy, ak na základe vedeckých údajov a pozorovania jednotlivých vtákov možno predpokladať, že v lese, v ktorom sa má vyrúbať len časť stromov (clonný rub), hniezdi približne desať párov vtákov na hektár bez toho, aby

existoval dôvod predpokladať, že na ploche ťažby dreva hniezdia jedince druhov vtákov v nepriaznivom stave?

4. Môže sa článok 9 ods. 1 písm. a) tretia zarážka smernice 2009/147 v spojení s článkom 2 tejto smernice vykladať v tom zmysle, že sú s ním v súlade právne predpisy členského štátu, ktoré povoľujú udeliť výnimky zo zákazov stanovených v článku 5 písm. a), b) a d) tejto smernice, aby bolo možné vykonať holorub počas obdobia hniezdenia a výchovy mláďat vtákov, aby sa zabránilo závažnej škode na lesnom majetku?
5. Môže sa článok 9 ods. 1 písm. a) tretia zarážka smernice 2009/147 v spojení s článkom 2 tejto smernice vykladať v tom zmysle, že sú s ním v súlade právne predpisy členského štátu, ktoré povoľujú udeliť výnimky zo zákazov stanovených v článku 5 písm. a), b) a d) tejto smernice, aby bolo možné vykonať clonný rub počas obdobia hniezdenia a výchovy mláďat vtákov, aby sa zabránilo závažnej škode na lesnom majetku?
6. Ak smernica 2009/147 nepovoľuje vykonať holorub počas obdobia hniezdenia a výchovy mláďat vtákov, aby sa zabránilo závažnej škode na lesnom majetku, je takáto právna úprava v súlade s článkami 16 a 17 Charty základných práv Európskej únie a uplatňuje sa aj vtedy, ak ťažba dreva nemá negatívny vplyv na druhy vtákov, ktoré sú v nepriaznivom stave?
7. Ak smernica 2009/147 nepovoľuje vykonať clonný rub počas obdobia hniezdenia a výchovy mláďat vtákov, aby sa zabránilo závažnej škode na lesnom majetku, je takáto právna úprava v súlade s článkami 16 a 17 Charty základných práv Európskej únie a uplatňuje sa aj vtedy, ak ťažba dreva nemá negatívny vplyv na druhy vtákov, ktoré sú v nepriaznivom stave?

Uvádzané medzinárodné právne predpisy

Dohovor o ochrane európskych voľne žijúcich organizmov a prírodných stanovišť, podpísaný 19. septembra 1979 v Berne (Ú. v. ES L 38, 1982, s. 3), článok 6 a článok 9 ods. 1

Uvádzané právne predpisy Únie

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/147/ES z 30. novembra 2009 o ochrane voľne žijúceho vtáctva (Ú. v. EÚ L 20, 2014, s. 7; ďalej aj ako „smernica o ochrane vtáctva“), článok 2, článok 5 písm. a), b) a d) a článok 9 ods. 1 písm. a) tretia zarážka

Smernica Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín (Ú. v. ES L 206, 1992, s. 7; Mím. vyd. 15/002 s. 102; ďalej aj ako „smernica o biotopoch“), článok 12

Charta základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“), články 16 a 17

Uvádzaná judikatúra Únie

Rozsudok zo 4. marca 2021, Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 a C-474/19, EU:C:2021:166).

Návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott v spojených veciach Föreningen Skydda Skogen a i. (C-473/19 a C-474/19, EU:C:2020:699)

Rozsudok z 18. mája 2006, Komisia/Španielsko (C-221/04, EU:C:2006:329).

Rozsudok z 2. marca 2023, Komisia/Poľsko (Hospodárenie a správne postupy v lesníctve) (C-432/21, EU:C:2023:139)

Rozsudok z 26. januára 2012, Komisia/Poľsko (C-132/11, neuverejnený, EU:C:2012:44)

Uvádzané vnútroštátne právne predpisy

Loomakaitseseadus (zákon o ochrane zvierat, ďalej len „LoKS“), § 7 ods. 1 bod 3

Looduskaitseseadus (zákon o ochrane prírody, ďalej len „LKS“), § 55 ods. 3 bod 4 a § 55 ods. 6¹

Keskkonnaseadustiku üldosa seadus (všeobecná časť zákonníka o životnom prostredí, ďalej len „KeÜS“), § 4, § 5, § 11 ods. 1

Korrakaitseseadus (zákon o polícii a verejnom poriadku, ďalej len „KorS“), § 5

Zhrnutie skutkového stavu a konania vo veci samej

- 1 V prvom konaní vo veci samej OÜ Voore Mets (ďalej len „Voore Mets“) vykonala na jar 2021 na pozemku, ktorý jej patrí, ťažbu dreva v súlade s registrovaným lesníckym oznámením.
- 2 Príkazom zo 17. mája 2021 Úrad životného prostredia v súlade s § 7 ods. 1 bodom 3 LoKS nariadil zastaviť ťažbu dreva na tomto pozemku do 21. mája 2021 z dôvodu ochrany hniezdenia vtákov. Podľa tohto príkazu je vedecky dokázané, že v každom lese hniezdi najmenej jeden pár vtákov na hektár, preto pokračovanie v ťažbe dreva predstavuje reálne nebezpečenstvo rušenia hniezdenia a výchovy mláďat vtákov a ničenia alebo poškodzovania hniezd.
- 3 Príkazom z 21. mája 2021 Úrad životného prostredia nariadil zastaviť ťažbu dreva na dotknutom pozemku do 31. júla 2021. Poukázal na to, že počas obhliadky na mieste 21. mája 2021 boli na pozemku pozorované vtáky, ktoré s vysokou pravdepodobnosťou hniezdia v tejto oblasti, a to kolibiarik sykavý, oriešok hnedý,

drozd čierny, drozd plavý a pinka obyčajná. Okrem toho boli pozorované dve pravdepodobné hniezdenia: V dutine po vtákovi z čeľade žlnovité bolo objavené hniezdo brhlíka obyčajného a bola pozorovaná aktivita páru hýľa obyčajného. Na dotknutom pozemku sa nachádza množstvo dutých stromov, v ktorých by mohli hniezdiť vtáky, čo však počas obhliadky na mieste nebolo pozorované. Ťažba dreva bola prerušená do 31. júla s cieľom zabezpečiť ochranu vtákov, ktoré sa rozmnožujú neskôr.

- 4 Voore Mets podala na Tallinna Halduskohus (Správny súd Tallinn, Estónsko) žalobu o náhradu škody vo výške 2 403,52 eura spôsobenej zastavením ťažby dreva v dôsledku príkazov Úradu životného prostredia zo 17. a 21. mája 2021. Škoda pozostáva z nákladov na prepravu lesných strojov a ušlého zisku v dôsledku prerušenia prác. Tallinna Halduskohus (Správny súd Tallinn) žalobu zamietol rozsudkom z 18. januára 2022. V tomto rozsudku konštatoval, že príkaz zo 17. mája 2021 bol zákonný a príkaz z 21. mája 2021 bol nezákonný z dôvodu neprimeraných obmedzení. Súd sa domnieval, že žalobkyňa mohla prísť o údajný zisk len na základe zákonného príkazu zo 17. mája 2021.
- 5 Voore Mets podala odvolanie, v ktorom navrhovala zrušiť rozsudok správneho súdu a vyhovieť žalobe. Tallinna Ringkonnakohus (Odvolací súd Tallinn, Estónsko) rozsudkom z 11. mája 2022 odvolanie zamietol a potvrdil rozsudok správneho súdu.
- 6 V druhom konaní vo veci samej AS Lemeks Põlva (ďalej len „Lemeks Põlva“) získala od vlastníka lesného pozemku právo na výrub lesa, ktorý na ňom rastie. Úrad životného prostredia potvrdil lesnícke oznámenia zo 4. mája 2021, čím bol na tomto pozemku v zóne 1 povolený clonný rub a v zónach 2, 4, 5 a 6 holorub.
- 7 Príkazom z 21. mája 2021 Úrad životného prostredia nariadil zastaviť výrub stromov na dotknutom pozemku predbežne do 26. mája 2021 z dôvodu ochrany hniezdenia vtákov. Podľa tohto príkazu hniezdi v každom lese aspoň jeden pár vtákov na hektár. Pokračovanie ťažby dreva predstavuje reálne nebezpečenstvo rušenia hniezdenia a výchovy mláďat vtákov a ničenia alebo poškodzovania hniezd.
- 8 Príkazom z 26. mája 2021 Úrad životného prostredia nariadil zastaviť ťažbu dreva na dotknutom pozemku do 15. júla 2021. Podľa tohto príkazu sa pozorovaním zistilo, že na pozemku s určitosťou hniezdia d'ateľ veľký a pinka obyčajná, pravdepodobne sýkorka veľká a sojka obyčajná a tiež prípadne kolibiarik čipčavý, kolibiarik sykvý, penica slávikovitá, oriešok hnedý, vrchárka modrá a červienka obyčajná.
- 9 Lemeks Põlva podala na Tartu Halduskohus (Správny súd Tartu, Estónsko) žaloby o určenie nezákonnosti príkazov Úradu životného prostredia z 21. a 26. mája 2021. Tartu Halduskohus (Správny súd Tartu) vo svojom rozsudku z 18. mája 2022 čiastočne vyhovel žalobám a konštatoval nezákonnosť príkazu Úradu životného prostredia z 27. mája 2021.

- 10 Úrad životného prostredia vo svojom odvolaní navrhoval zrušiť rozsudok správneho súdu v časti, v ktorej bolo žalobám vyhovené. Lemeks Põlva vo svojom odvolaní navrhovala zrušiť rozsudok správneho súdu v časti, v ktorej boli žaloby zamietnuté. Rozsudkom z 23. marca 2023 Tartu Ringkonnakohus (Odvolací súd Tartu, Estónsko) zamietol odvolanie spoločnosti Lemeks Põlva, vyhovel odvolaniu Úradu životného prostredia a zrušil rozsudok správneho súdu v časti, v ktorej bolo žalobe vyhovené.

Základné tvrdenia účastníkov konania vo veci samej

- 11 Voore Mets vo svojom kasačnom opravnom prostriedku navrhuje zrušiť rozsudok odvolacieho súdu, vyhovieť žalobe a uložiť odporcom v konaní o kasačnom opravnom prostriedku povinnosť nahradiť jej vzniknutú škodu vo výške 2 403,52 eura, subsidiárne vo výške určenej súdom.
- 12 Voore Mets tvrdí, že lesnícke oznámenie oprávňuje na vykonanie ťažby dreva v lehote dvanástich mesiacov, ale že toto právo bolo porušené príkazom na zastavenie ťažby dreva. Ťažbu dreva vykonala s vedomím, že tým nespôsobí neprímeranú škodu na vtáctve. Predchádzajúca prax vyvolala legitímne očakávanie, že ťažba dreva počas obdobia hniezdenia sa nebude považovať za úmyselné rušenie alebo ničenie hniezd.
- 13 Účelom § 55 ods. 6¹ LKS nie je stanoviť všeobecný a komplexný zákaz ťažby dreva počas celého obdobia hniezdenia vtákov. Na uplatnenie § 7 ods. 1 bodu 3 LoKS je potrebné konštatovať nebezpečenstvo, ktoré musí byť objektívne preukázané. To, že sa v lese nachádza aspoň jeden pár vtákov na hektár, nepredstavuje skutočné a bezprostredné nebezpečenstvo. Smernica o biotopoch a smernica o ochrane vtáctva majú rôzne úrovne ochrany. Prvá uvedená smernica chráni ohrozené biotopy a druhy, druhá všetky vtáky. Súdny dvor Európskej únie zatiaľ nevyložil [pojem] „úmysel“ v zmysle smernice o ochrane vtáctva.
- 14 Predmetný príkaz nie je primeraný, keďže výrub má vplyv len na 0,2 % hniezdení. Vlastník je povinný opäť zalesniť lesné územie do piatich rokov. Vzhľadom na povinnosť opätovného zalesnenia je pre vtáky vždy k dispozícii vhodný les na stavbu hniezd, ak bol v predchádzajúcom roku na starom hniezdisku vyrúbaný les. Úrad životného prostredia nezohľadnil hospodárske a sociálne aspekty (článok 2 smernice o ochrane vtáctva).
- 15 Lemeks Põlva v kasačnom opravnom prostriedku navrhuje zrušiť rozsudok Tartu Ringkonnakohus (Odvolací súd Tartu) v plnom rozsahu a rozsudok Tartu Halduskohus (Správny súd Tartu) čiastočne a vyhovieť žalobám v plnom rozsahu alebo vrátiť vec odvolaciemu súdu na opätovné posúdenie.
- 16 Zákaz ťažby dreva len z dôvodu, že by mohlo dôjsť k rušeniu vtákov počas obdobia hniezdenia, nie je primeraný a nespĺňa účel smernice o ochrane vtáctva. Ciele a úrovne ochrany smernice o ochrane vtáctva a smernice o biotopoch sú odlišné. Príkaz na zastavenie ťažby dreva je možné vydať až po zistení hniezdenia

vtákov. Pred vydaním príkazu z 21. mája 2021 odporca v konaní o kasačnom opravnom prostriedku nezistil na pozemku vôbec žiadne hniezdenie vtákov.

- 17 Úrad životného prostredia upravil zabránenie rušeniu vtákov prísnejšie alebo rovnako prísne ako v prípade druhov vtákov v kategórii ochrany I. Preukázané druhy vtákov nie sú ani citlivé na rušenie, ani chránené. Ak sa konštatuje, že s istotou alebo pravdepodobnosťou ide o vtáacie hniezdo, odporca v konaní o kasačnom opravnom prostriedku nie je oprávnený uložiť obmedzenia v akomkoľvek rozsahu. Nie je vedecky dokázané, že ťažba dreva na začiatku leta je hlavnou a zásadnou príčinou poklesu populácie niektorých druhov vtákov.
- 18 Voore Mets a Lemeks Põlva navrhli, aby Riigikohus (Najvyšší súd, Estónsko) nepredložil Súdnemu dvoru Európskej únie návrh na začatie prejudiciálneho konania. Podľa ich názoru by sa v prejednávanej veci mali zohľadniť návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka vo veci Skydda Skogen.

Zhrnutie odôvodnenia návrhu na začatie prejudiciálneho konania

- 19 Správny senát Riigikohus (Najvyšší súd) sa domnieva, že rozhodnutie v prejednávaných spojených veciach si vyžaduje rozhodnutie o prejudiciálnych otázkach týkajúcich sa výkladu a preskúmania platnosti smernice o ochrane vtáctva.
- 20 Voore Mets plánovala vykonať holorub v súlade s lesníckymi oznámeniami, t. j. ťažbu dreva, pri ktorej sa v priebehu roka vyrúbu v zásade všetky stromy na lesnom pozemku s výnimkou semenákov a výstavkov potrebných na zabezpečenie rozmanitosti flóry a fauny. Lemeks Põlva rovnako zamýšľala vykonávať najmä holoruby, ale v jednej zóne zamýšľala vykonať aj clonný rub. Clonný rub sa vykonáva s cieľom zvýšiť hodnotu lesa, regulovať jeho hustotu a zloženie a umožniť využitie dreva stromov, ktoré budú vyrúbané v blízkej budúcnosti. Vyrúbe sa pritom len časť stromov zodpovedajúca množstvu stanovenému nariadením príslušného ministra.
- 21 Podľa § 7 ods. 1 bodu 3 LoKS je regulačný orgán oprávnený zastaviť lesné práce na dobu trvania obdobia rozmnožovania voľne žijúcich živočíchov. Podľa § 7 ods. 1 bodu 3 LoKS možno zastavenie ťažby nariadiť okrem iného na zabezpečenie dodržiavania zákazov uvedených v § 55 ods. 6¹ LKS, ak existuje konkrétne nebezpečenstvo, že tieto zákazy budú porušené. Podľa § 55 ods. 6¹ bodu 1 LKS je zakázané úmyselné ničenie a poškodzovanie hniezd a vajec alebo odstraňovanie hniezd; podľa bodu 2 tohto odseku je zakázané úmyselné rušenie vtákov, hlavne počas obdobia hniezdenia a výchovy mláďat. V § 55 ods. 3 bode 4 a § 55 ods. 6¹ LKS sa povoľuje usmrcovanie jedincov živočíšnych druhov zaradených do kategórie ochrany II alebo III vrátane vtákov, ako aj rušenie vtákov alebo poškodzovanie ich hniezd a vajec vo výnimočných prípadoch, ak je to nevyhnutné, aby sa zabránilo škodám na významnej poľnohospodárskej úrode, hospodárskych zvieratách, chove rýb a iných významných hodnotách.

- 22 Do § 7 ods. 1 bodu 3 ZoKS a § 55 ods. 6¹ LKS je okrem iného prebratý článok 5 písm. a), b) a d) smernice o ochrane vtáctva. V konaní na Riigikohus (Najvyšší súd) je medzi účastníkmi konania sporné najmä to, aké okolnosti musia byť konštatované, aby sa na holoruby a clonné ruby vzťahoval zákaz stanovený v § 55 ods. 6¹ LKS a aby sa konania uvedené v tomto ustanovení mohli kvalifikovať ako úmyselné. Sporný je aj spôsob preukázania vtákov hniezdiacich v lese, ktorý sa má vyťažiť, spôsob posúdenia nebezpečenstva ohrozujúceho tieto vtáky, ich hniezda a vajcia a rozsah priestorových a časových obmedzení potrebných na zabránenie tomuto nebezpečenstvu.
- 23 Súdny dvor Európskej únie už v súvislosti so smernicou o ochrane vtáctva uviedol, že
- zákazy stanovené v článku 5 sa vzťahujú na všetky druhy voľne žijúceho vtáctva, ktoré patria do územnej pôsobnosti smernice (Skydda Skogen, bod 33 a nasl.),
 - kritériá, na základe ktorých môžu členské štáty udeliť výnimky zo zákazov stanovených v smernici, musia byť vyjadrené v dostatočne jasných a presných vnútroštátnych právnych predpisoch (rozsudok C-192/11, Komisia/Poľsko, bod 56),
 - všetky výnimky členských štátov z ustanovení článku 5 musia spĺňať podmienky stanovené v článku 9, vrátane všeobecnej podmienky, že neexistuje iné uspokojivé riešenie, a musia byť v súlade s výnimkami uvedenými v článku 9 písm. a) až c) (C-432/21, bod 80 a nasl.).
- 24 Pokiaľ ide o smernicu o biotopoch, k hlavným cieľom ktorej patrí ochrana ohrozených druhov vrátane druhov vtákov a ich biotopov (odôvodnenie 6), Súdny dvor Európskej únie uviedol, že
- zákazy uvedené v článku 12 [ods. 1] písm. a) až c) sa preto môžu vzťahovať na činnosť, ako je opatrenie v oblasti lesného hospodárstva, ktorej účelom zjavne nie je odchyt alebo usmrcovanie, rušenie exemplárov živočíšnych druhov alebo úmyselné ničenie alebo zbieranie vajec,
 - zavedenie systému ochrany stanoveného v týchto ustanoveniach nepodlieha podmienke, aby konkrétne opatrenie bolo spojené s rizikom negatívneho vplyvu na stav ochrany dotknutého živočíšneho druhu.
 - konania uvedené v týchto ustanoveniach sú úmyselné, aj keď páchateľ len prijme možnosť následkov uvedených v týchto ustanoveniach (Skydda Skogen, bod 50 a nasl.; C-221/04, Komisia/Španielsko, bod 71).
- 25 Keďže v prejednávanej veci nejde o druhy uvedené v prílohe IV písm. a) smernice o biotopoch, je potrebné rozhodnúť o spore práve podľa smernice o ochrane vtáctva. Bez ohľadu na vyššie uvedené úvahy Súdneho dvora Európskej únie sa v prejednávanej veci vyskytli otázky, na ktoré smernica o ochrane vtáctva

a judikatúra Súdneho dvora Európskej únie neposkytujú jasnú odpoveď. Aj keď znenie zákazov v oboch smerniciach vykonáva článok 6 Dohovoru o ochrane európskych voľne žijúcich organizmov a prírodných stanovišť, podpísaného 19. septembra 1979 v Berne, Riigikohus (Najvyšší súd) si nie je dostatočne istý tým,

- či sa „úmysel“ v zmysle článku 5 smernice o ochrane vtáctva má vykladať rovnako ako v článku 12 smernice o biotopoch,
- ak „úmysel“ v zmysle článku 5 smernice o ochrane vtáctva zahŕňa aj prijatie možnosti usmrcovania alebo rušenia vtákov alebo ničenia alebo poškodzovania ich hniezd alebo vajec, ktoré okolnosti postačujú na prijatie záveru, že k takémuto prijatiu možnosti došlo,
- či slovné spojenie „aby sa zabránilo závažným škodám na lesoch“, ktoré je uvedené v článku 9 ods. 1 písm. a) tretej zarážke smernice o ochrane vtáctva, umožňuje udeliť výnimku zo zákazov stanovených v článku 5, aby sa zabránilo závažnej škode v odvetví lesného hospodárstva a či takáto škoda môže spočívať v strate alebo nadmernom znížení príjmov z ťažby dreva.

- 26 Na to, že články 5 a 9 smernice o ochrane vtáctva jednoznačne neupravujú tieto otázky, poukazujú okrem iného návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka vo veci Skydda Skogen, ktorými sa Súdny dvor výslovne neriadil, ale ani ich nevyvrátil. Generálna advokátka poukázala na to, že rozsah pôsobnosti smernice o ochrane vtáctva je široký, lebo chráni všetky voľne žijúce vtáky vrátane tých, ktoré nie sú ohrozené. Účelom smernice o ochrane vtáctva nie je zaručiť prísnu ochranu, t. j. ochranu každého jedinca. Podľa článku 2 smernice o ochrane vtáctva sa majú populácie druhov vtákov zachovať na úrovni, ktorá zodpovedá najmä ekologickým, vedeckým a kultúrnym požiadavkám, berúc do úvahy aj hospodárske a rekreačné požiadavky, alebo prispôbiť tejto úrovni. Zároveň sú podmienky pre výnimky v článku 9 smernice o ochrane vtáctva formulované ešte užšie ako v článku 12 smernice o biotopoch. Ak narušenie vtáctva nie je cieľom, ale je len predpokladanou možnosťou, potom zákazy podľa článku 5 písm. a), b) a d) smernice o ochrane vtáctva z týchto dôvodov podľa názoru generálnej advokátky platia v podstate len v rozsahu, v akom je to podľa článku 2 potrebné na zachovanie populácie dotknutých druhov na úrovni v zmysle článku 2 tejto smernice (návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka, bod 70 a nasl.).
- 27 Iné členské štáty upravili rôzne výnimky zo zákazu narušenia vtáctva v lesnom hospodárstve – popri Poľsku (pozri C-432/21) napr. aj Nemecko [pozri Gesetz über Naturschutz und Landschaftspflege (zákon o ochrane prírody a krajiny), § 45 ods. 7]. Súdny dvor Európskej únie nezaujal stanovisko k tomu, či akceptuje argumentáciu Komisie, podľa ktorej sa úvahy vo veci Skydda Skogen týkajúce sa úmyslu vzťahujú na článok 5 písm. b) a d) smernice o ochrane vtáctva (C-432/21, bod 33).

- 28 Podľa názoru Riigikohus (Najvyšší súd) nie je možné odôvodnene pochybovať o tom, že holorub, ktorý sa uskutočňuje počas obdobia hniezdenia vtákov, viac-menej určite vedie k ničeniu hniezd a vajec a tiež k úhynu vyliahnutých mláďat a rušeniu vtákov, ak existuje dôvod domnievať sa, že na lesnom pozemku hniezdia vtáky vo významnom počte. Ak sa pri holorube – nevedomky alebo vedome – vyrúbe hniezdny strom, nevyhnutne to vedie k zničeniu hniezda. Aj v prípade zachovania hniezdného stromu ohrozuje hniezdiace vtáctvo nielen rušivý hluk, ale aj strata doterajšieho biotopu. Riziko zničenia vtáčích hniezd a úhynu mláďat vtákov je pri clonnom rube nižšie, lebo z lesa sa selektívne odstraňuje len časť stromov.
- 29 Posúdenie nebezpečenstva narušenia vtáctva je prognostickým rozhodnutím (pozri rozsudok senátu č. 3-17-1545/81, body 26 až 27) a to nevyhnutne znamená, že sa musí posúdiť pravdepodobnosť výskytu nepriaznivých následkov. Na presadzovanie zákazov uvedených v § 55 ods. 6¹ LKS pomocou ustanovení § 7 ods. 1 bodu 3 LoKS nie je potrebná absolútna alebo takmer absolútna istota. Postačuje konkrétne nebezpečenstvo, t. j. situácia, v ktorej na základe objektívneho posúdenia preukázaných okolností možno považovať za dostatočne pravdepodobné, že v blízkej budúcnosti dôjde k poškodeniu právneho záujmu, ktorý má byť chránený [pozri § 5 Keskkonnaseadustiku üldosa seadus (všeobecná časť zákonníka o životnom prostredí – KeÜS) a § 5 ods. 2 Korrakaitseadus (zákon o polícii a verejnom poriadku – KorS)]. Na konštatovanie nebezpečenstva nie je potrebné osobitne preukázať umiestnenie vtáčích hniezd priamymi dôkazmi. V súlade so zásadou obozretnosti možno vyvodiť závery týkajúce sa hniezdenia aj nepriamo, a to na základe všeobecných ornitologických údajov a metód všeobecne uznávaných vo vede. Na základe typu lesa ako aj pozorovania niektorých jedincov je možné dôvodne usudzovať, že počas obdobia hniezdenia vtákov prebieha rozmnožovanie, a to aj keď správca lesa v danom čase počas pozorovania nespozoroval vtáky.
- 30 V odôvodneniach prvých dočasných príkazov (zo 17. a 21. mája 2021) Úrad životného prostredia na základe vedeckých údajov uviedol, že v estónskych lesoch hniezdi aspoň jeden pár vtákov na hektár. Potenciálne narušenie malého počtu vtáctva, ktoré nie je zriedkavé, predstavuje environmentálne riziko, ktoré sa musí minimalizovať prostredníctvom primeraných preventívnych opatrení (KeÜS § 4, § 11 ods. 1). Podľa predbežného posúdenia senátu jeden pár vtákov na hektár nepresahuje hranicu, pri ktorej osoba vykonávajúca ťažbu dreva prijme možnosť usmrtenia alebo rušenia vtákov alebo ničenia alebo poškodzovania ich hniezd alebo vajec. Ak sa v takomto lese pred ťažbou dreva alebo počas nej zistí, že sa v zóne nachádza hniezdny strom, nesmie sa vyrúbať v súlade s § 55 ods. 6¹ LKS. Vyrúbanie zvyšku lesa znamená v najhoršom prípade zničenie jednotlivých hniezd s vajcami alebo mláďatami, ktoré zostali nepovšimnuté. Cieľom smernice o ochrane vtáctva nie je zachovanie každého jedného vtáka a každého jedného hniezda.
- 31 V súdnom konaní Úrad životného prostredia tvrdil, že pravdepodobný počet vtákov na lesnom pozemku navrhovateľov v konaní o kasačnom opravnom

prostriedku je vzhľadom na typ a vek lesa počas obdobia hniezdenia výrazne vyšší ako minimálny počet, a to až 8 až 10 párov na hektár, t. j. spolu 74 až 93 párov na sporných pozemkoch. Túto domnienku potvrdzuje napríklad skutočnosť, že pri pozorovaní 21. mája 2021 sa na mieste ťažby dreva spoločnosti Voore Mets zistilo pravdepodobné hniezdenie hýľa obyčajného a brhlíka obyčajného. Objavenie páru hýľa obyčajného a hniezda brhlíka obyčajného neznamená, že tam nehniezdia aj iné vtáky. Naznačuje to aj pozorovanie vtákov na tom istom pozemku, hoci mimo miesta ťažby dreva. S istotou zistené alebo pravdepodobné hniezdenie niektorých druhov vtákov bolo preukázané aj v lese spoločnosti Lemeks Pölva.

- 32 Pri existencii týchto dodatočných okolností sa podľa prvotného odhadu senátu predpokladá, že v dôsledku holorubu počas obdobia hniezdenia dôjde k usmrteniu vtákov a zničeniu ich hniezd a vajec. Senát sa neriadi názorom spoločnosti Voore Mets, podľa ktorého zákazy stanovené v článku 5 smernice o ochrane vtáctva možno uplatniť len vtedy, ak členský štát predtým stanovil uspokojivú úroveň populácie dotknutých druhov z hľadiska článku 2 tejto smernice. Súdny dvor Európskej únie uviedol (rozsudok Skydda Skogen, bod 36), že uplatnenie zákazov uvedených v článku 5 smernice o ochrane vtáctva nie je vôbec vyhradené pre druhy vymenované v prílohe I tejto smernice, alebo ktoré sú na určitej úrovni ohrozené, alebo trpia dlhodobým poklesom populácie. Napriek tomu je otázne, či sa ťažba dreva môže považovať za úmyselné usmrcovanie, rušenie, ničenie alebo poškodzovanie v zmysle článku 5 smernice o ochrane vtáctva, ak neexistuje dôvod domnievať sa, že v oblasti ťažby dreva hniezdi ohrozené vtáctvo, a cieľom činnosti nie je usmrcovanie alebo rušenie vtákov alebo ničenie alebo poškodzovanie ich hniezd. Skutočnosť, že systém ochrany sa musí vzťahovať na všetky druhy vtákov, nemusí nevyhnutne znamenať, že všetky vtáky musia byť chránené rovnako. Článok 5 smernice o ochrane vtáctva sa má vykladať v súlade s jeho účelom, t. j. na základe článku 2. Závazné riešenie tohto problému môže poskytnúť len Súdny dvor Európskej únie. Pojem „úmysel“ v zmysle článku 5 smernice o ochrane vtáctva je autonómny. Jeho obsah sa neurčuje podľa vnútroštátneho práva.
- 33 Ak sa predmetné ťažobné činnosti považujú za úmyselné usmrcovanie, rušenie alebo narušenie vtákov alebo poškodzovanie alebo ničenie ich hniezd, je v prejednávanej veci potrebné určiť, či článok 9 smernice o ochrane vtáctva umožňuje udeliť výnimku zo zákazov stanovených v článku 5 písm. a), b) a d). Podľa názoru senátu existujú závažné argumenty v prospech toho, aby sa v prejednávanej veci zvažila výnimka podľa článku 9 ods. 1 písm. a) tretej zarážky, ktorá umožňuje udeliť výnimku z uvedených zákazov, aby sa zabránilo závažným škodám v odvetví lesného hospodárstva, pričom takáto škoda môže v zásade spočívať aj v strate príjmov z ťažby dreva.
- 34 Ak by sa na základe zákazov ťažby dreva počas obdobia hniezdenia nemohlo počas dlhšieho obdobia ťažiť drevo vôbec alebo ekonomicky rentabilným spôsobom, mohlo by ísť o závažnú škodu na lese ako hospodárskom zdroji. Na podporu tvrdenia o nezákonnosti príkazov navrhovateľky v konaní o kasačnom

opravnom prostriedku v podstate uviedli, že takáto škoda by im mohla vzniknúť, ak by nebolo možné niekoľko rokov po sebe ťažiť drevo v čase potrebnom pre podnik. Za takúto možnú škodu treba považovať najmä hodnotu lesa vhodného na ťažbu dreva a stratu príjmov z jeho predaja – vrátane investícií, ktoré sa nevyplatili, a ekonomickej pridanej hodnoty vyplývajúcej z clonného rubu. Aj keď v prejednávanej veci navrhovateľky v konaní o kasačnom opravnom prostriedku nepožadujú náhradu hodnoty lesa (Voore Mets požaduje len náhradu škody spôsobenej dočasným pozastavením prác), možnosť vzniku takejto škody nie je v prejednávanej veci irelevantná, keďže ilustruje intenzitu zásahu do základného vlastníckeho práva navrhovateľiek v konaní o kasačnom opravnom prostriedku a do ich slobody podnikania a v závislosti od výkladu článku 9 ods. 1 písm. a) tretej zarážky môže odôvodňovať výnimku a v súhrne môže zdôrazniť nezákonnosť príkazov odporcu v konaní o kasačnom opravnom prostriedku.

- 35 Možno predpokladať, že článok 9 ods. 1 písm. a) tretia zarážka smernice o ochrane vtáctva zohľadňuje aj les ako hospodársky zdroj a škodu, ktorá vznikne, ak zostane nevyužitý. Toto ustanovenie vychádza z článku 9 ods. 1 druhej zarážky Bernského dohovoru, podľa ktorého každá zmluvná strana dohovoru môže urobiť výnimky zo zákazov nepriaznivého zasahovania do druhov pre zabránenie vážnej škody na lesoch a iných druhoch majetku: (po anglicky *forests, ... and other forms of property*; po nemecky: *Wäldern, ... und anderem Eigentum*; po francúzsky: *aux forêts, ... et aux autres formes de propriété*). To skôr naznačuje, že vznik škody na lese ako majetku sa aj v smernici v zásade považuje za dôvod na udelenie výnimky. Tento prístup zodpovedá aj snahe o vyvázenie protichodných záujmov uvedenej v článku 2 smernice. Možnosť udelenia výnimky na ochranu rastlinstva a živočíšstva ako prírodných zdrojov je stanovená v článku 9 ods. 1 písm. a) štvrtej zarážke smernice o ochrane vtáctva.
- 36 Vzhľadom na uvedené úvahy, ak sa uplatní článok 9 ods. 1 písm. a) tretia zarážka smernice o ochrane vtáctva, pravdepodobná škoda správcu lesa, ktorá odôvodňuje výnimku, musí byť tým závažnejšia, čím viac ohrozené sú dotknuté druhy vtákov, čím vyššia je pravdepodobnosť následkov, ktoré im vzniknú, a čím závažnejšie sú tieto následky. Podľa článku 9 ods. 1 smernice o ochrane vtáctva je každá výnimka podmienená tým, že neexistuje iné uspokojivé riešenie. Uspokojivé riešenie nesmie byť čisto teoretické. Vzhľadom na skutočnosť, že v článku 2 smernice o ochrane vtáctva sú uvedené hospodárske požiadavky, treba vychádzať z toho, že alternatívne riešenie musí byť uspokojivé aj z hospodárskeho hľadiska. Škodu na lese ako majetku musí znášať správca lesa, ak sa ťažba dreva musí zakázať z dôvodu ochrany ohrozených druhov vtákov alebo ak by ťažba dreva z iného dôvodu ohrozila ciele smernice. Ak však ťažba dreva nepoškodzuje ciele smernice, musí sa povoliť výnimka, ak alternatívy neumožňujú výrub lesa ekonomicky rentabilným spôsobom.
- 37 Na jednej strane navrhovateľky v konaní o kasačnom opravnom prostriedku v spojenej veci nepredložili žiadne presvedčivé argumenty týkajúce sa neexistencie alternatív. Voore Mets netvrdí, že je technicky nemožné vyťažiť drevo na spornom pozemku v inom čase, ako je obdobie hniezdenia vtákov, ale že

uprednostňuje ťažbu dreva počas obdobia hniezdenia, aby optimálne využila svoje výrobné prostriedky a pracovnú silu. Vysvetlila, že v skupine, do ktorej patrí, sa na jar uskutočňuje len 10 až 15 % ročnej ťažby dreva. Keďže na druhej strane ani v jednej z oboch spojených vecí nie je zjavné pravdepodobné nebezpečenstvo pre druhy vtákov, ktoré sú v nepriaznivom stave alebo pre požadovanú populáciu vtákov zistených sa na pozemku, nemožno tvrdiť, že takéto úvahy zjavne nemôžu odôvodniť výnimku.

- 38 Bez získania stanoviska Súdneho dvora Európskej únie týkajúceho sa zásadných otázok výkladu smernice o ochrane vtáctva nepovažuje senát za možné posúdiť konkrétne okolnosti vrátane toho, či správny súd a odvolací súd dostatočne objasnili skutkový stav veci vrátane škody, ktorá by navrhovateľkám v konaní o kasačnom opravnom prostriedku mohla vzniknúť v prípade, že by v rámci alternatívneho riešenia museli na sporných pozemkoch ťažiť drevo v inom čase.
- 39 Navrhovateľky v konaní o kasačnom opravnom prostriedku sa v podstate domnievajú, že ak ťažba dreva neohrozuje [cieľ] prispôsobiť populácie vtákov požadovanej úrovni, absencia možnosti povoliť uvedenú výnimku pravdepodobne nie je primeraná dosiahnutiu cieľa smernice, pri ktorej samotný normotvorca Únie považoval za dôležité zobrať do úvahy aj hospodárske požiadavky (článok 2). Absencia možnosti udeliť výnimku alebo príliš prísne podmienky pre túto výnimku porušujú aj podľa názoru senátu slobodu podnikania a základné vlastnícke právo stanovené v článkoch 16 a 17 Charty z dôvodu neprimeranosti. Z tohto dôvodu považuje Riigikohus (Najvyšší súd) tiež za potrebné podať návrh na začatie prejudiciálneho konania týkajúci sa zlučiteľnosti smernice o ochrane vtáctva so Zmluvami a jej platnosti v rozsahu, v akom vylučuje možnosť povoliť výnimku s cieľom zabrániť škode vyplývajúcej z toho, že sa v lese nevykonáva ťažba dreva, ak odpovede na uvedené otázky preukážu, že takéto obmedzenie existuje.
- 40 Je potrebné konštatovať, že ani § 55 ods. 3 bod 4, § 55 ods. 6¹ LKS, ani iné estónske právne predpisy neupravujú presné podmienky, za ktorých je možné udeliť výnimku z § 55 ods. 6¹ LKS a článku 5 písm. a), b) a d) prebratého týmto ustanovením, aby sa zabránilo závažným škodám na lese – vrátane straty príjmov z ťažby dreva (pozri C-432/21, bod 73). To, že takéto právna úprava chýba, však podľa Riigikohus (Najvyšší súd) nič nemení na nevyhnutnosti objasniť výklad a úplnú platnosť smernice. Ak by z prejudiciálneho rozhodnutia vyplynulo, že členským štátom bola poskytnutá dostatočná miera voľnej úvahy na povolenie výnimiek pre lesné hospodárstvo, chýbajúca právna úprava presnejších výnimiek by sa mohla ukázať ako protiústavná alebo by mohla vylučovať vydanie príkazov v prejednávanej veci a za podobných okolností.
- 41 Senát sa stotožňuje s názorom súdov, že platné lesnícke oznámenie a skutočnosť, že k nemu neboli pripojené osobitné podmienky, nevylučuje vydanie príkazov s cieľom vykonať zákazy vyplývajúce z § 55 ods. 6¹ LKS. Povolenie na ťažbu dreva neudeluje bezpodmienečné právo na výrub lesa. § 55 ods. 6¹ LKS sa musí dodržiavať aj počas platnosti lesníckeho oznámenia. Argumentácia, že sa tým

správcovi lesa ukladá povinnosť vykonávať ornitologický výskum, je mylná. Správca musí zabrániť narušeniu vtáctva v rozsahu, v akom ho možno rozumne predvídať. Aj keď Úrad životného prostredia omylom opomenul pripojiť k povoleniu na ťažbu dreva osobitné podmienky, ktoré sú nevyhnutné na dodržanie § 55 ods. 6¹ LKS (pozri v tejto súvislosti rozsudok senátu č. 3-21-979/44, bod 26), nezbavuje to správcu lesa povinnosti dodržiavať zákonné požiadavky.

- 42 Úrad životného prostredia zmenou svojej správnej praxe neporušil legitímne očakávania navrhovateľiek v konaní o kasačnom opravnom prostriedku. Správna prax, najmä ak sa neskôr ukáže, že bola nezákonná, nemôže vyvolávať neobmedzenú chránenú dôveru, že správny orgán bude v budúcnosti postupovať podobne. V prejednávanvej veci nemožno zmenu praxe Úradu životného prostredia považovať za svojvoľnú. Jej hlavným dôvodom bol rozsudok Súdneho dvora Európskej únie vo veci Skydda Skogen. To, či sa stanoviská uvedeného rozsudku vzťahujú aj na smernicu o ochrane vtáctva a či z práva Únie vyplýva, že zmena praxe bola nevyhnutná ako celok, možno objasniť po skončení prejudiciálneho konania.